 VÝCHOVA
A VZDĚLÁVÁNÍ

HRY A NÁPADY PRO ŠKOLÁČKY

Léto

Zdenka Marková

HRY A ÚKOLY DO LETNÍ PŘÍRODY I NA DOMA

VYPRAVĚNÍ A HÁDANKY PRO PRÁZDNINOVÉ DNY

LETNÍ VÝTVARNÉ INSPIRACE

 GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **restně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Andulka a předprázdninový měsíc	7
Andulka a měsíc růží	11
Andulka a letní slunovrat	15
Andulka a letní louka	19
Andulka a letní pole	24
Andulka a senoseč	28
Andulka a stará třešeň	32
Andulka se dozvídá o podivuhodných domečcích zvířátek	35
Andulka hledá nejlepší domeček	39
Andulka jede na výlet	43
Andulka si jde pro vysvědčení	47
Andulka a první prázdninový měsíc	51
Andulka a léto	54
Andulka a slavné prázdninové dny	57
Jak se z Andulky stala víla Modřenka	61
Andulka a pyžamová neděle	65
Andulka na pouti	69
Andulka se dozvídá, proč jsou v létě dny delší	74
Andulka se ptá, kolik je na světě barev	76
Andulku zajímá, zda umí každý pták létat	80
Andulka už ví, proč si krtek dělá kopeček	83
Andulka pomáhá mamince vařit	88

Obsah	Andulka sbírá houby	92
	Andulka se dozvídá, co je to ozvěna	97
	Andulku zajímá, kde jsou hvězdy ve dne	100
	Andulka by ráda věděla, kdy se probouzejí ptáci	105
	Andulka a letní bouřka	108
	Andulka si hraje u vody	113
	Andulka přemýšlí, proč kámen neplave	118
	Andulka se chystá na ryby	124
	Andulka chytá ryby	130
	Andulka a ryba se skleněnými očima	135
	Andulka je na prázdninách u babičky	139
	Andulka seje ředkvičku	142
	Andulka a dort sluncem pečený	146
	Andulka a večer u táboráku	151
	Andulka a utajené předměty	156
	Andulka a konec prázdnin	159
	Závěr	161
	Použitá literatura	162
	Seznam her a tvořivých námětů	163

Andulka a předprázdninový měsíc

Ráno jsem se probudila dlouho před tím, než přišla maminka. Bodejť, sluníčko už dávno svítí, ptáčkové cvrlikají. Nádherné vlahé červenové ráno mě láká z postýlky. Je červen, poslední měsíc školy. Maminka mi přichystala překvapení. U hrnečku s kakaem jsem našla přeložený list tvrdého papíru převázaný červenou stužkou. Nedočkávně jsem ji rozvázala... uvnitř ležely lístky na divadelní představení pro děti. Měla jsem velkou radost, ale také jsem se trochu podivila, i když (jak říká maminka) radosti není nikdy dost. Maminka mi vysvětlila, že dnes mají svátek všechny děti, protože 1. červen je Den dětí. Radostně jsem objala maminku a vydala jsem se do školy.

Jdu do školy, vítr mě hladí po tváři a musím se neustále usmívat. Takovou mám radost. Cestou do školy jsme si s Lenkou a Luckou hodně povídaly o prázdninách. Shodly jsem se na tom, že prázdniny budou určitě fajn, ale zase se neuvidíme každý den, takže nevíme, jestli nám nebude smutno. Všichni se rozjedou k babičkám a na tábory a na dovolené s rodiči. Přesto se na prázdniny těšíme.

Ve škole nás paní učitelka zavedla na školní dvůr. Rázem jsme se ocitli na nádvoří středověkého hradu, kde se rytíři pokusí ve svých kláních získat ruku spanilé princezny. Všichni jsme dostali štít s krásně vymalovaným erbem (každá třída měla svůj erb) a paní učitelka se převlékla za rytíře a vodila nás k jednotlivým úkolům. Navlékali jsme kroužky na meč, přeskačkovali řeku, sbírali korálky pro princeznu, hádali hádanky a závodili v běhu i ve skoku přes překážku, skákali jsme přes švihadlo a překonávali překážkovou dráhu. Za každý správně splněný úkol jsme obdrželi rád, který nám rytíř připevnil na tričko. Ke konci turnaje jsme dostali oplatky a bonbony a všichni jsme si připili na oslavu Dne dětí limonádou. Zazněly fanfáry a byl konec. Moc se nám to všem líbilo.

Tak začal poslední předprázdninový měsíc.

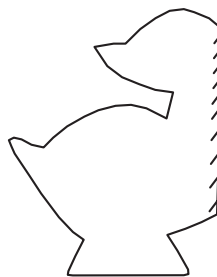
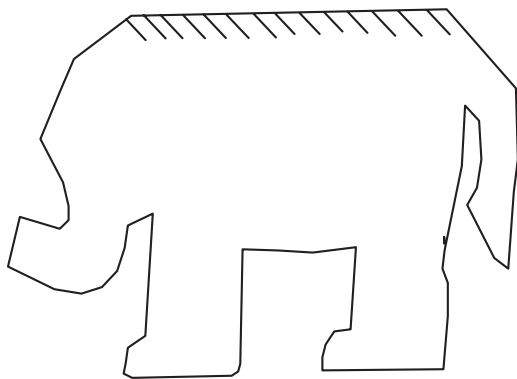
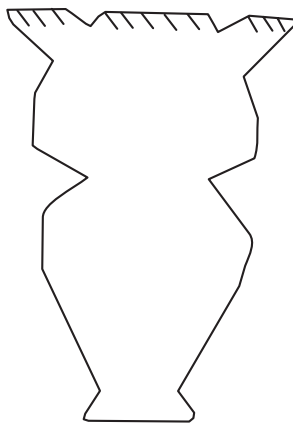
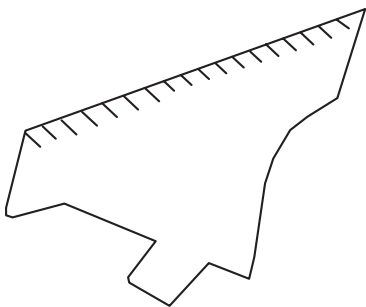
Otázky a úkoly pro chytré děti

- ▶ Vyjmenuj letní měsíce.
- ▶ Kdy je první letní den?
- ▶ Jaké změny v přírodě můžeš pozorovat v červnu?
- ▶ Jaké počasí bývá v létě?

Hry a tvořivé náměty

Zvířátka – prostorové vystřihovánky (jmenovky na stůl)

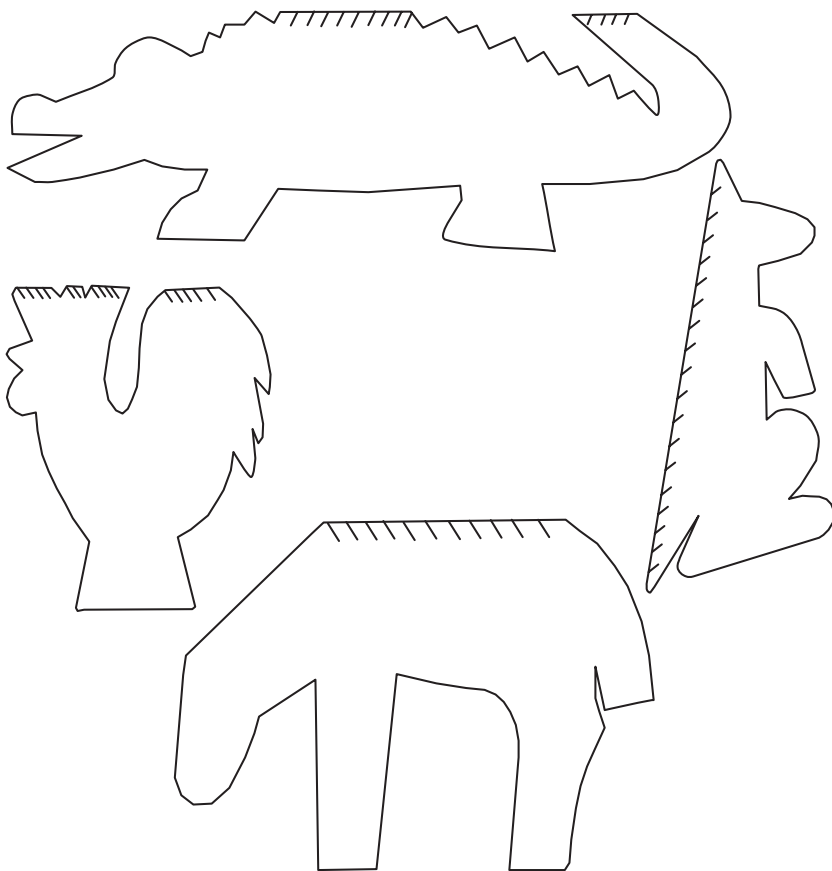
Co budeme potřebovat:

- čtvrtku, tužší barevný papír, šablony, nůžky, tužku, voskovky nebo pastelky.

Čtvrtku papíru přeložíme a položíme na ni šablonu zvířátka. Přehyb papíru je vždy na páteři zvířete. Zvířátko vystříhneme a vymalujeme.

Děti si takto mohou vyrobit spoustu zvířátek na hraní.

Chceme-li zvířátko použít jako jmenovku na stůl, necháme ve středu tělíčka místo na jméno.

Jména dětí

Co budeme potřebovat:

- ▶ staré noviny nebo časopis, nůžky, lepidlo, papír, barevné papíry, černý fix.

Z jakéhokoliv papíru si děti vytrhají kolečko asi o průměru 17 cm. Kolečko jim můžeme předem podle šablony tužkou naznačit. Vytrhané kolečko děti polepí útržky novinového papíru. Po zaschnutí si na nalepené kolečko obkreslí černým fixem svou ruku s roztaženými prsty. Ruku polepí útržky barevného papíru (jinou barvou, než lepily kolečko). Ze starých novin či časopisu si děti vystříhnou písmenka, která tvoří jejich jméno, a nalepí je do dlaně ruky.

Závod dvou míčů

Co budeme potřebovat:

- ▶ dva míče střední velikosti.

Děti vytvoří dvě stejně početné řady stojící proti sobě s rozestupy mezi jednotlivci asi 1,5 m. Na začátku hry dostanou míč oba první hráči z jednotlivých řad. Na pokyn vedoucího si ho začnou v řadě házet, až se míč dostane k poslednímu hráči. Nikdo nesmí být při přihrávání vynechán. Upadne-li někomu míč, musí jej zvednout, vrátí se s ním na své místo a teprve odtud přihraje dalšímu. Družstvo, jehož míč dojde na konec řady dříve, vítězí. Při opakování hry zvolíme přihrávání opačným směrem. Závod opakujeme několikrát. Přihrávky budou postupně přesnější a rychlejší.

Andulka a měsíc růží

„Červen je měsíc růží,“ řekla maminka při jedné procházce a ukázala rukou kolem sebe. Rozhlédla jsem se. Skutečně. Ve všech zahrádkách nádherně kvetly růže. Červené, žluté, žíhané, bílé. Všechny jsou překrásné.

„Růže je královna květin. Jen si ji prohlédni a přivoň k ní,“ vybídla mě maminka.

„Jsou moc hezké a krásně voní,“ přisvědčila jsem.

„Když jsem byla ještě školačka, červen byl můj nejoblíbenější měsíc. Dodneška si vzpomínám na obrovskou kytici růží, se kterou jsem si chodila pro vysvědčení. Kytici stříhal vždycky dědeček, dole na stoncích pečlivě odlámával trny, obral lístky, které se mu nezdály dost hezké, svázal je do kytice, vložil do sklenice od zavařeniny s vodou a postavil do chladné komory. Tam kytice čekala do druhého dne. Druhého dne ráno jsem si ji vzala, obalila ubrouskem a šla jsem si do školy pro vysvědčení. Babička měla růže velice ráda, vysazovala je všude okolo domu. Často se lidé zastavovali a dávali se s ní do řeči. Vždycky je zajímalo, jak se o ně stará, že jsou tak nádherné.“

„A poradila jim babička?“

„Babička vždycky říkala, že se o ně musí člověk starat s láskou, že si s nimi musí povídat. Jinak jim žádnou zvláštní péči nevěnovala.“

„To je legrační, povídat si s kytikama,“ zahihňala jsem se.

„Legrační možná, ale babiččiným růžím to prospívalo.“

„Mami, ty jsi měla červen ráda jenom proto, že potom byly prázdniny? Ty jsi nechodila ráda do školy?“

„Do školy jsem chodila moc ráda. Dokonce tak ráda, že jsem se nemohla dočkat konce prázdnin a upřímně a nedočkavě jsem vyhlížela začátek nového školního roku.“

„Hm, tak proč jsi měla červen tak ráda?“

„Protože dozrávaly jahody. Lesní a ke konci měsíce i zahradní. Protože kvetl a nádherně voněl jasmín. Pod okny mého pokoje rostl košatý jasmínový keř. Když jsem otevřela okno, vždy ke mně spolu s letním vánkem dolehla jeho výrazná a pronikavá vůně. A jak už jsem řekla, chodili jsme na lesní jahody. Často jsme narazili na paseku plnou jahod. Červené pecičky se vyhřívaly na sluníčku, nastavovaly mu své hlavičky. Některé jahody byly skoro až černé. Celá paseka byla jimi provoněná. Vůně jahod a jasmínu byla tak omamná, krásná, sladká, veselá, jásavá, radostná, že na ni nemožu zapomenout. To pro tu vůni mám červen ráda.“

„Nikdy jsem o tom nepřemýšlela.“

„Možná bys mohla začít,“ pousmála se maminka.

A také že začnu. Začnu si všímat všeho. I vůní. Maminka říkala, že některé vůně si pamatujeme po celý život.

Domluvily jsme se, že v nejbližších dnech se půjdeme podívat, zda už začínají zrát lesní jahody, a že si prohlédneme jasmínový keř.

Otázky a úkoly pro chytré děti

- ▶ Víš, jak vypadá růže? Zkus ji namalovat.
- ▶ Nakresli zahradu s růžemi.
- ▶ Jaké květiny ještě kvetou v červnu?
- ▶ Sbíral jsi někdy lesní jahody? Jak se liší lesní jahody od zahradních?

Jednoduché malování

Pro volné letní chvíle opět nabízím několik jednoduchých předloh pro kreslení. Jsou určeny především dětem, které si jako malíři nevěří. Jednoduché linie většinou dětem pomohou zbavit se ostychu před kreslením a malováním. Jde pouze o inspiraci, každé dítě si nakonec vytvoří svůj styl. Šikovnější děti jednoduché tvary promění k nepoznání a ty méně šikovné zažívají radost z toho, že se jim obrázek nakonec povedl.

Hádky

Sedí panna na keříčku,
červená je jak já v líčku,
do daleka sladce voní,
píchne mě, když sáhnu po ní.
(Růže)

Sluní se na trůnu, nešetří vůní,
královskou korunu hlídá jí trní.
(Růže)

Andulka a letní slunovrat

Ve škole teď neustále opakujeme. Jenom v prvoce má paní učitelka stále dost novinek – vyjmenovala nám letní měsíce, červen, červenec a srpen, a jelikož poslední dva měsíce budeme doma a budeme přírodu pozorovat sami nebo s rodiči, chce nás ještě upozornit na některé věci, které bychom měli znát a neměli je přehlédnout.

„Červen, milé děti, je konec předletí a začátek léta. Teď jsou nejdelší dny v roce.“

Přihlásil se Vojtišek a horlivě povídá: „To je pravda, že se dny natáhly a prodloužily. Včera jsem se díval na Večerníček a sluníčko svítilo do pokojů. Jindy už bývá dávno tma.“

Ostatní souhlasně přikyvovali. I paní učitelka vypadala spokojeně.

„Víte, děti, který den je nejdelší z celého roku?“

Nejdelší den z celého roku? Který by to mohl být? Usilovně jsem přemýšlela, až jsem se zapotila, ale stejně jsem nic nevymyslela. Ani ostatní děti nevěděly.

„Je to 21. červen. To je den letního slunovratu a je opravdu nejdelší z celého roku.“

„To už je zítra!“ podotkl Pavlík.

„Správně, zítra je 21. června, zítra je nejdelší den a nejkratší noc. Tak si slunovratu užijte, protože jako na jaře dne přibývá, od tohoto data pomaloučku, polehoučku, a přece nějak moc rychle bude dne ubývat.“

„Opravdu už se zase bude den zkracovat?“

Nechtěli jsme tomu věřit.

„Ano, ale zpočátku to nepoznáme. Zatím na to nemyslete a radujte se ze sluníčka a z toho, že dny jsou nejdelší z celého roku. Radujte se z toho, že na vlhkých loukách rozkvétají rostliny, které mají barvu slunce: upolíny, blatouchy a pryskyřníky. Louka je od nich celá zlatá. V tuto dobu se také sbírají léčivé byliny, a to jak květy, tak i stonky a kořeny. Suší se pro případ, že člověk onemocní, aby z nich načerpal životodárnou sílu slunce.“

Paní učitelka nám potom ještě řekla, že všichni ptáčci zpěváčci už mají postavená hnízda a v nich nakladená nejrůzněji zbarvená vajíčka. A tenkou skořápkou se už leckde dere ven slaboučké malé ptáčátko.

Otázky pro chytré děti

- ▶ Kdy je nejdelší den v roce?
- ▶ Jaké změny se dějí v přírodě?

Hry a tvořivé náměty

Strom

Co budeme potřebovat:

- ▶ přírodní materiál, hodinky.

Motivace:

- ▶ Do velké zámecké zahrady přivedla paní učitelka děti ze svého výtvarného kroužku. Řekla jim, aby se prošly po parku a prohlédly si všechny stromy. Rostlo tu mnoho velmi vzácných stromů, které se vyskytují jen na několika místech na světě. Když se děti vrátily z procházky, měly za úkol vytvořit strom, který se jim nejvíce líbil.

Děti se rozdělí do několika stejně početných družstev. Každé družstvo během časového limitu vytvoří na zemi strom pouze z přírodního materiálu, který děti najdou v okolí. Výsledky hry z estetického hlediska hodnotí vedoucí a určitě na každém najde něco k pochválení.

Obměny:

- ▶ Vedoucí určuje druh stromu, který mají děti vytvořit: jehličnatý, listnatý, nízký keř, jabloň, topol atd.
- ▶ Děti tvoří některé charakteristické plody, například jablko, hrušku, houbu, šišku.

Poznámka:

- ▶ Území pro sběr přírodního materiálu vymezíme v bezpečném prostoru.

Poskládané slovo

Co budeme potřebovat:

- ▶ 6–10 kartiček.

Motivace:

- ▶ Při hodině českého jazyka vysvětlovala paní učitelka, z čeho se skládá slovo. Každé písmenko měla napsané na papírové kartičce a kartičky položila na stůl. Najednou se zvedl vítr, zaval do třídy a všechny kartičky rozfoukal po celé místnosti. Děti si pak zbytek hodiny prohlížely kartičky a skládaly z nich slova.

Na louce nebo v lese vytyčíme herní území o rozměrech 100 × 100 m. V tomto prostoru rozmístíme 6 až 10 očíslovaných kartiček; na každé kartičce je jedno písmeno z určeného slova. Například slovo lokomotiva bude rozepsáno na 10 kartiček v pořadí 1 až 10. Děti mají za úkol najít všechna písmenka (nesbírat) a podle příslušného pořadí z nich dát dohromady hledané slovo.

Obměna pro menší děti:

- ▶ Na 80 % obrázků je stejný symbol nebo obrázek zvířátka a na zbylých 20 % jsou jiné symboly nebo obrázky. Děti mají za úkol říci, jaké symboly (obrázky) jsou jiné než na většině kartiček. Například při zadání „osmkrát slon, jednou žirafa, jednou had“ je správná odpověď žirafa a had.

Další obměny:

- ▶ Kartičky s písmenky jsou neočíslované, děti musí hledané slovo rozšifrovat.
- ▶ Pokud jsou na kartičkách obrázky zvířat, mohou děti správné odpovědi předvádět pantomimicky.

Poznámka:

- ▶ Určíme přesně hranice hracího území a vyhneme se nebezpečným místům.

Hádanky

Na krabatém rámu hor
modré plátno natažené,
na něm vítr za obzor
bílé beránky pást žene.
(*Nebe*)

Po čem je den?
(*Po noci*)

Andulka a letní louka

Ve škole teď často chodíme na vycházky. Při té dnešní jsme měli za úkol pozorovat a vyhledávat různé trávy. Dříve jsem si myslela, že tráva se nemůže nějak jmenovat. Je to prostě tráva. Ale není to pravda. Jak jsme postupovali loukou, paní učitelka trhala jedno stéblo trávy za druhým a říkala: „Tato tráva se jmenuje bojínek, tohle je psárka, toto metlice, jílek, srha říznačka, kostřava, lipnice, ostřice.“

To je nějakých názvů. Paní učitelka říkala, že nezná všechny názvy, ale i tak nám z toho šla hlava kolem. Také nás uklidňovala, že nemusíme všechno umět, stačí, když budeme vědět, že i trávy mají svá jména.

Těch barev, které letní louka má! Panečku, někdo by si mohl myslet, že všechny trávy a květiny jsou naprosto stejné, ale není to pravda. Liší se délkou stébla, tvarem listů a uspořádáním květů, někdy docela malinkých. Velmi často jsou si květy i listy podobné, ale nejsou stejné. A v tom tkvěl náš úkol. Dobře se dívat a třídit jednotlivé trávy. To nás všechny bavilo.

Některé rostliny jsme se naučili i pojmenovat, například rdesno hadí kořen, který má přízemní listy podlouhlé jako vajíčko a ještě další listy, které vyrůstají na stopce. (Paní učitelka nás opravila, že správně se říká stonek.) Na konci stonku jsou bledě růžové květy ve tvaru hroznu.

Na takové letní vycházce je k vidění velké množství věcí. Dlouho jsme stáli před rozkvetlým šípkovým keřem. Představovala jsem si zakletý zámek se Šípkovou Růženkou. Keř se bohatě větvil a každá větvička byla plná trnů, které asi chtěly chránit růžové květy. To si musel princ dát velkou práci, než se prosekal všemi trny a zachránil Růženku. Paní učitelka se nás také ptala, zda víme, co se stane, až květy odkvetou. To jsem věděla. Z květů budou šípky, které na podzim sbíráme a vaříme si z nich čaj. Paní učitelka potom ještě dodala, že šípky jsou jedním z nejbohatších zdrojů vitamínu C, a proto máme šípkový čaj pít hlavně na podzim a v zimě, abychom

byli zdraví. A kromě toho jsou šípky také výborným přírodním materiálem, ze kterého můžeme něco hezkého vyrábět, třeba krásné rudé korále.

Šli jsme také okolo trnkového keře, který byl již odkvetlý. Trnky totiž kvetou velice krátce, většinou v dubnu a v květnu, podle počasí.

Zajímavý tvar květů má rostlina s ještě zajímavějším a hlavně legračním jménem. Je to ostrožka stračka. Další rostlina s legračním názvem je kokoška pastuší tobolka. Paní učitelka nás upozornila na jedovatou bylinu se žlutými květy, které se říká pryskyřník.

Pole s vlčím mákem bylo nádherné, ale paní učitelka říkala, že zemědělcům z něho radost nemají, protože je to plevel. Přesto jsme si z něj vyráběli makové panenky a měli jsme radost, když se nám povedly. Natrhali jsme poupata vlčích máků tak, aby pod poupětem zůstaly malé stopky. Opatrně jsme poupě rozevřeli a vytáhli jsme červené plátky – sukynku, z jiného vlčího máku jsme odtrhli semeník (tak jej pojmenovala paní učitelka a řekla, že je to budoucí makovice) uvnitř květu, nasadili jsme jej panence na stopku jako hlavičku a maková panenka byla na světě. Někdo si ji ozdobil ještě sedmikráskou nebo jinou kytičkou. Já jsem jí dala na hlavu zvoneček jako klobouk a sedmikrásku jako paraplíčko.

Moc se nám líbil také růžový kohoutek luční. Jiných bylinek si na louce skoro nevšimneme, ale zato jsou léčivé, jako například jitrocel kopinatý a kontryhel obecný. Listy z jitrocele jsme si nasbírali a dali jsme je sušit. Paní učitelka říkala, že je to velice choulostivá bylina na sušení. Musíme dávat pozor, aby nám listy nezčernaly. Používá se proti kašli a listy se také pokládají na rány, aby se lépe hojily.

Už vím, proč se jedna rostlina jmenuje šťovík kyselý. Brrr, ten si svoje jméno zaslouží právem. Ještě jsme viděli pomněnku, zvonky, kakost, hluchavku, kopretinu, žluté květy rostliny, která se jmenuje kozí brada, potom chrastavec, řebříček.

Mohli jsme si uplést věneček. Paní učitelka říkala, že věneček nemusí být jen z pampelišek, klidně si jej můžeme uplést i z kopretin, ale je třeba trhat dlouhé stonky a dávat pozor, abychom rostlinku nevytrhli i s kořenem.